

end. Een paar
gt de gerefor-
gedurende een
ogd."

ringen ligt aan
te oratie volg-
in de College-

in die enkele
rd, gelezen, be-
uld en vlijt om
ook een voort-
at des Woords!
gese van Jozua,
ronomisch pro-
betekenis van
het diepgaand
voorschriften
en in de melk
ut. 14:21), de
kerkverband
an Deut. 16 tot
ingen de bizon-
omvangrijke en
testionis te vin-
g te vinden in
ap.

o korte tijd af-
nu. Here? Hoe
in Zijn Woord:
En Ik ga voort.
n, op Mij alleen
Ik.

en kinderen. U
an Uw geliefde
at wat gezaaid
gewekt worden
tijd komt, waar-
ning. Elk graf
n een glorieuse
i Gods genade:
en volheid van
lijvenden. Gelijkt
t dankbaar, dat
rouwe knechten
nt het feit, dat
t en ze in een
ch ze tusschen
at Hij in genade
racting is. Als
ed, het zou be-
voltrok en Zijn
nker, maar zoo-
Woord der ge-
genomen."

t gij U troosten
het heden, en in
En denkend aan
Het leven van
reld afgesloten.
s: het heeft be-
en de toekomst.
onderwees, op-
eter moogt ver-
op de Meester.
de brief gericht
tijde en géselde,
dachten: houdt
e, goederenbero-
Is de Here niet
n, als Hij tegen

kastijde en gé-
der, en dat Hij
n al gevoeliger.

nden en slappe
der Schrift, op-

Hij is niet afhan-
op Greijdanus of
fessor Holwerda
hem. Alléén van
lijken de wereld
niet de geleerd-
geweldig is naar
overwinning der
P. DEDDENS.

Catechismus

deel IV van ge-
op een revisie en
spectievelijke de-
outen of onjuist-
angetroffen heb-
doen aan onder-

G. DE VRIES.

Een broeder en vriend

De HERE heeft onze broeder en vriend van ons weggenomen. Gewoonlijk spreken we van een vriend en broeder. Maar Benne Holwerda werd eerst m'n broeder in de HERE en daarna m'n vriend.

Voor het eerst zocht ik hem op in de benauwde dagen rondom 1944. Het zal in het begin van 1945 zijn geweest. Het was de tijd van schorsingen en afzettingen. Ik kon de synodale beslissingen niet aanvaarden, omdat ze streden met het Evangelie en de prediking van Gods genade belemmerden. We verstonen mekaar direkt. Ik vond bij hem de vreeze des HEREN. Ook hij wilde en kon niet buigen voor onschriftuurlijke bindingen. Waarom niet? Uit revolutionaire wil tot verzet? Geen sprake van. Duidelijk staat het mij voor de geest, dat hij in het eerste gesprek zei: „Kerken, die onrecht doen en onschriftuurlijke bindingen opleggen, hebben Gods toorn te vrezen." Hij was bang de toorn Gods over zich te halen.

Ik vond in hem een broeder in de Here. Hij werd mij tot een vriend, die ik nooit vergeten zal. De bekende tekst komt mij in deze dagen nog wel eens in de gedachten: „En zo wie zal verlaten hebben huizen of broeders of zusters of vader of moeder of vrouw of kinderen of akkers om mijns naams wil, die zal honderdvoud ontvangen en het eeuwige leven beërven" (Matth. 19:29). Dat woord is bevestigd in mijn leven. Ik verloor vrienden en broeders. Ik kreeg honderdvoud weer. Eén van hen was Benne Holwerda.

Wat er eigenlijk in ons hart omgaat in deze dagen is in geen krant te schrijven. „Het hart kent zijn eigen bittere droefheid, en een vreemde zal zich met deszelfs blijdschap niet vermengen" (Spr. 14:10). „Er is ook een tijd om te zwijgen" (Pred. 3:7). Toch meen ik dit nog wel te moeten zeggen. B. H. stond bij sommigen te boek als scherp, fel, vlijmend, bitter. Ik ontken niet dat hij fel kon zijn. Maar dan tegen leugen en onwaarachtigheid. Mag iemand daartegen niet fel en scherp zijn? Hij kon toornen. Maar mag iemand niet heilig toornen tegen zondige daden?

Hij had zijn gebreken en zwakheden. Niemand zal er aan denken elk woord door hem gesproken of geschreven voor zijn rekening te nemen. Hij zelf ook niet. Maar ik kende hem. En durf rustig verklaren, dat achter die zgn. felheid een hart stak, dat verdriet had over opwaarachtigheid. Z'n hart deed er zeer van. Hij leed er onder.

Ik meen, dat er ergens geschreven is, dat hij bekend stond als eerlijk. Hij was eerlijk. Maar niet slechts in de humanistische zin van het woord. Hij was eerlijk en oprecht, omdat hij God vreesde en de HERE kende in al zijn wegen. Z'n eerlijkheid was vrucht van Gods genade in Christus Jezus over hem. „Gedenkt uw voorgangers, die u het woord Gods gesproken hebben; en volgt hun geloof na, aanschouwende de uitkomst van hun wandel" (Hebr. 13:7).

We moeten in geen mens roemen, geen profeten graf pleisteren, geen erezuil oprichten. Maar z'n geloof navolgen. Dat is de beste gedachtenis.

Men komt overal de vraag tegen: Wat heeft de HERE ons er mee te zeggen? Ik denk niet, dat daarop één antwoord is te geven, dat voor allen geldt. Maar ik meen, dat ieder, in wiens hart deze vraag opkomt, zich maar moet afvragen: Wat heeft de HERE mij er mee te zeggen? Dan zal de één zichzelf voorhouden: Ik moet bedenken, dat het leven een damp is en de dood ieder uur wenkt. Ik moet toezien, dat de HERE mij wakende vindt, als Hij wederkomt of in het uur van mijn dood. Een ander zal wellicht zichzelf zeggen: Ik moet leren alle verwachting voor Kerk en School alleen van de HERE te hebben. Die gisteren en heden Dezelfde is en tot in der eeuwigheid.

Een andere vraag, die in ons opkomt is deze: Hoe moet dat nu in de toekomst? Met de weduwe en haar kinderen? Met de School en met de kerken? We moeten ons maar inprenten het woord van de apostel Paulus, neen het bevel des HEREN: „Weest in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten in alles door bidden en smeken, met dankzegging, bekend worden bij God; en de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en zinnen bewaren in Christus Jezus" (Fil. 4:6, 7). Als we dat doen, worden we bewaard voor overmoed en voor wanhoop. Dan hebben we vaste grond onder de voeten. Dan ontvangen we rust in ons leven.

Schilder stierf en Holwerda sterft en wij zullen gaan de weg van alle vlees. Maar de HERE leeft en Hij zal leven in eeuwigheid. En Hij zorgt en zal zorgen voor allen die Hem vrezen en op Hem betrouwen. Laten we maar concreet, met naam en toenaam om zo te zeggen, bidden voor de weduwe en de kinderen van onze broeder en vriend. En laten we niet ophouden te bidden voor de School, voor die haar verzorgen en die hun werk daar ontvangen hebben te doen. Op dat de HERE in Zijn genade ons mannen geve, die de HERE vrezen, vol des Heiligen Geestes, die het werk van de ontslapenen mogen voortzetten.

En laten we niet vergeten te danken. Voor wat God ons in Holwerda gegeven heeft. Zijt ge gebouwd door zijn preken? Dank God er voor en niemand an-

Professor Benne Holwerda, de Hoogleraar

De elfde October 1945 benoemde de Voorlopige Synode van Enschedé Ds B. Holwerda van Amersfoort tot Hoogleraar aan de Theologische Hogeschool, om onderwijs te geven in de exegese van het Oude Testament en aanverwante vakken.

De negen en twintigste Januari daaraan volgende hield Prof. Holwerda zijn inaugurele oratie over het onderwerp: „De Priesterkoning in het Oude Testament".

Sindsdien heeft hij in grote trouw en nooit verflauwende ijver zich gegeven aan de vervulling van de taak, die hem was toevertrouwd en die hij, met grote schroom, op zich had genomen.

Prof. Holwerda heeft nooit de doctorstitel behaald. De omstandigheden, waaronder hij als student en later als dominé en als hoogleraar heeft moeten leven en arbeiden, hebben hem dit onmogelijk gemaakt.

Wij kunnen ons voorstellen, dat deze professor zelf dit niet-gepromoveerd-zijn heeft gevoeld als een gebrek.

Die hem kenden en van zijn werk konden kennis nemen, hebben het nooit als een gebrek gezien. Deze man was doctor van nature.

Begaafd met een verstand, zó scherp als slechts aan zeer weinigen wordt gegeven; bezield met grote liefde voor de vakken, die hij had te doceren; ijverig, trouw, punctueel, heeft hij, in de weinige jaren, waarin hij als Hoogleraar heeft mogen arbeiden, zich een plaats der ere mogen verwerven in de wereld van de Oud Testamentische wetenschap.

Zijn, in December 1949 gehouden, rectorale oratie, was een verbluffend bewijs van het vermogen van deze professor tot zelfstandig wetenschappelijk denken, het openen van nieuwe wegen.

Als ik in enkele trekken de betekenis van zijn werk als Hoogleraar tracht te tekenen, wil ik daarbij op vier dingen de aandacht vestigen.

In de eerste plaats: Prof. Holwerda was een man, voor wie óók het Oude Testament was het onfeilbaar Woord van God, waaraan geen mens, ook niet de hoogste mens, mag toornen.

Nu is het bekend, hoezeer de zogenaamd „wetenschappelijke" critiek, de goddelijkheid, de onfeilbaarheid, van het Oude Testament vooral heeft geloosd.

Klein is het getal van wetenschappelijke theologen, die zich onder het Oude Testament, als onder het onfeilbare Woord Gods, zijn blijven buigen. Tot de weinigen, die dat wel zijn blijven doen behoorde Prof. Holwerda. En hij had zich opgemaakt met al de kracht, die in hem was, de critiek van het ongelooft tegen te treden en de onhoudbaarheid daarvan klaar in het licht te stellen.

Zijn rectorale oratie, die ik zoëven reeds noemde, heeft duidelijk doen zien, hoe hij bezig was één van de grondpijlers, waarop die critiek van het ongelooft rust, ik mag wel zeggen de grondpijl, te doen wankelen.

In de tweede plaats: Professor Holwerda was niet in de eerste plaats „dogmaticus". Meer dan éénmaal heeft hij dat tegen mij gezegd. Veel meer dan naar het bouwen van een dogmatiek en het zich bezig houden met een dogmatiek, ging zijn hart uit naar het openleggen van de Schrift en het leven direct bij het Woord.

Natuurlijk verachtte hij de dogmatiek niet. Maar wel had hij oog voor het grote gevaar, dat de gemeente, „dogmatisch" levende, loopt, om zich, ongemerkt van de Schrift te verwijderen.

„Terug naar de Schrift", was zijn ideaal. En door dat ideaal werd het werk, dat hij als Hoogleraar heeft mogen doen, geheel beheerst.

Hij heeft voor de studenten de Schrift ontsloten en hun in handen gegeven de sleutel, waarmee zij voor zichzelf en voor de gemeente de Schrift konden

ders. Zijt ge door hem in de Schrift onderwezen? Loof de HERE. Hebt ge van hem geleerd door persoonlijke omgang? Was de Vader der lichten dankbaar, want Hij is de Gever van alle goede gave.

Er is groot verdriet. Ik ken mensen, waarlijk geen kinderen meer, die heel wat stormen over hun muts hebben voelen gaan, die deze dagen doorlopend zo'n beetje in zichzelf lopen te „grienen". Daarvoor hoeven ze zich niet te schamen. Maar door de droefheid heen mag toch een glimlach stralen. We treuren niet als degenen, die geen hoop hebben. „Want indien we geloven, dat Jezus gestorven is en opgestaan, also zal ook God degenen, die ontslapen zijn in Jezus wederbrengen met Hem."

Want dat zeggen wij u door het woord des Heren, dat wij, die levend overblijven zullen tot de toekomst des Heren, niet zullen voorkomen degenen, die ontslapen zijn. Want de Here Zelf zal met een geroep, met de stem des Archangels en met de bazuin Gods nederdalen van de hemel, en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan; daarna wij die levend overgebleven zijn, zullen samen met hen opgenomen worden in de wolken, de Here tegemoet in de lucht; en also zullen wij altijd met de Here wezen. Zo dan, vertroost elkander met deze woorden" (1 Thess. 4 vs 14—18).

H. J. J.

openen om daarin te vinden de rijkdom van Gods openbaring.

Zijn colleges waren van die aard, dat wie ze mocht bijwonen, daarbij telkens de gedachte kregen: „nu kan ik over dat gedeelte van de Schrift preken; dat had ik er nooit in gezien; wat is dat rijk".

Zo ging het mijzelf, toen ik 17 Maart voor de laatste maal hem hoorde over Richteren 20 en de Professor liet zien, hoe in de kerk een verkeerd ingezette tuchttoefening ook verkeerd moet verlopen.

Het was niet voor niets, dat op de z.g.n. seminariecolleges van Prof. Holwerda altijd onderscheidene predikanten uit Kampen en uit de omgeving van Kampen aanwezig waren om te genieten van het onderwijs van deze man, die zelf prediker was bij de gratis Gods.

En hoevelen waren er niet onder de dominees, die bij zichzelf dachten en tegen elkander zeiden: „Ik wilde, dat ik die colleges geregeld kon bijwonen."

In de derde plaats: Prof. Holwerda had de gave, de dingen, die hij had te zeggen, te zeggen op een wijze, zó scherp, zó klaar, dat ieder, die hem hoorde spreken, of las wat hij had geschreven, zonder moeite hem in zijn betoog kon volgen en begrijpen wat hij wilde zeggen.

Het was een genot, naar deze man te luisteren, zijn geschriften te lezen.

Hij boelde van het begin tot het einde.

Ik heb stukken van hem gelezen, die ik, op één dag, twee, driemaal, telkens weer las, om het genot alleen, dat zijn wijze van zeggen, zijn betoogtrant, mij verschafte.

Ieder gevoelt onmiddellijk wat zulk een gave betekent voor een Hoogleraar.

Neen, de Synode van Enschedé heeft zich niet vergist, toen zij Ds Holwerda benoemde tot Hoogleraar. Wat was er van hem nog veel te verwachten.

Gisteren, na zijn begravenis, had ik het voorrecht nog even op zijn studeerkamer te mogen kijken.

Daar stond zijn schrijfmachine met daarnaast het niet geheel afgewerkte artikel voor „De Reformatie". Daar lagen zijn beide vulpennen, met de dop nog afgeschroefd, gereed voor gebruik.

Daar hing over de leuning van een stoel nog zijn werkjasje, dat hij gewoon was op zijn studeerkamer te dragen.

Daar stond zijn prachtige, met grote zorg en grote kennis van zaken verzamelde bibliotheek.

Van Mevrouw Holwerda hoorden wij één en ander over zijn connecties in de wetenschappelijke wereld.

Gij proefdet daar in alles het werk van deze Hoogleraar als te zijn een boom, die pas in bloei begon te komen met de belofte van rijke, rijke vrucht, voor de studenten, voor de Kerk des Heren in heel de wereld.

En nu is dat leven afgesneden.

Plotseling.

In de tegenwoordigheid van duizenden hebben wij hem begraven.

Samen hebben wij rondom zijn graf gezongen:

Zij gaan van kracht tot kracht steeds voort,
Elk hunker zal in 't zalig oord,
Van Sion haast voor God verschijnen.

Dat woord is aan hem vervuld.

Zijn werk op aarde heeft een einde genomen.

Dat wil niet zeggen, dat zijn leven en arbeiden in het Hooglerarsambt in het geheel geen vruchten heeft gedragen of in de toekomst zal blijven dragen.

Er zijn reeds onderscheidene, jonge, predikanten, die van hem hebben geleerd hoe zij tot de Schrift hebben te naderen.

Hij heeft ons de goede weg gewezen. Het zal aan ons liggen die weg in het oog te blijven houden en ijverig daarin te wandelen.

Ook in zijn geschriften blijft hij tot ons spreken nadat hij gestorven is.

De Kerken hebben rijke stof om de Here te danken voor wat Hij in deze rijkbegaafde aan de Theologische Hogeschool en, in haar, aan de Kerken heeft gegeven.

Alléén, wij hadden nog zoveel meer van hem verwacht.

En dat is nu afgesneden.

God nam hem weg; vlak na Prof. Schilder.

Daarin heeft Hij de School, de Kerken, zeer gevoelig getroffen.

Waarom deed hij dat?

Het is zo gevaarlijk om daarop een precies antwoord te willen geven. Daarin ligt dit gevaar, dat ieder het gaat uitleggen naar zijn eigen inzicht.

Iemand, die luistert naar het luiden van een klok, kan daarin horen precies wat in zijn eigen hart leeft.

Toen het concilie van Trente zijn onschriftuurlijke en ketterse besluiten had genomen en vastgelegd, klonk juist op dat moment een dreunende donderslag.

De paus hief toen zijn hand op en zeide: „Hoort! God geeft Zijn goedkeuring over onze besluiten". En de vergadering applaudiseerde.

Waarom hoorde de paus daarin niet Gods afken-

Bij het sterven van onze Professor Holwerda

Toen de officiële rouwtijd van ons Studentencorps na de dood van ons ereid, Professor Schilder, bijna ten einde was, en wij voorbereidingen troffen om de normale werkzaamheden weer aan te vangen; toen heel Kampen de verjaardag vierde van onze Koningin, bereikte ons plotseling het bericht van de dood van Professor Holwerda. Een bericht, dat ons zo zeer verpletterde, dat we ontredder neerzaten en verzuchtten: „Och Here Here, wat wilt Gij van ons. Wij kunnen het niet meer bijhouden.“

Toen vier jaar geleden Professor Greijdanus stierf, was dat, wat wij mensen noemen „normaal“. Hij had een hoge ouderdom bereikt en ieder had zich voorbereid op zijn dood. Nog geen zes weken geleden ont nam de Here ons Professor Schilder. En al was hij 61 jaar, wij achtten hem nog allermest oud en slechts weinigen wisten van zijn ziekte. Nu, zo kort daarna, ontruikt God ons Professor Holwerda, jong, aan het begin van zijn loopbaan en zo plotseling, dat een duizeling ons bevangt. O God, werkt Gij zo Uw helisplan uit? Versnelt Gij zo Uw tempo, dat wij het niet meer bij kunnen houden? Hebben we een deksel op ons aangezicht, zodat we U niet meer verstaan als Gij tot ons komt in de Schrift en vandaag in Uw daden? O Here, wij zouden ons terug willen trekken uit die stellingen, waar het leven zo jachtig en intens is en doorkruist wordt door de dood; terug willen trekken uit het centrum, waar de slagen vallen, omdat het zo zwaar wordt.

„Het had zo anders kunnen zijn,“ denken wij en zeggen wij, want we hebben zijn colleges gevolgd. Maandag jongstleden zijn college Seminarie, waar behalve de studenten veel dominees waren. We keken de zaal rond en zagen de plaatsen tot de laatste toe bezet, zodat iemand, die te laat kwam, genoegen moest nemen met een plaatsje op de grond. We hoorden onze Professor Holwerda de resultaten bekend maken van zijn studie over de Simson-episode uit Richteren, een gedeelte uit de Heilige Schrift, dat hem veel en lang heeft bezig gehouden. En nu, onze aantekeningen opslaande, vinden we zijn slotconclusie, die ons liet zien, dat de tijd van Simson de meest beschamende was uit de Richterenperiode, omdat Israël zijn hoge positie verloor, omdat in de afval volhardde, maar tegelijk de meest vertroostende, omdat Jahwèh alleen om Zijns Naams wil Zijn volk verlossen blijft. En we meenden weer nieuwe veerkracht te zien bij onze Oudtestamenticus, nu ook voor hem de verantwoordelijkheid zoveel groter werd na het sterven van Professor Schilder. Ook Dinsdag, het Exegese-college, tevens zijn laatste college, was druk bezocht. We hebben nog stilletjes het aantal aanwezige studenten geteld en ervan genoten.

We willen hier en nu niet de betekenis van zijn wetenschappelijke arbeid belichten. Maar toch — hoe kan het anders — als onze gedachten terug gaan, moeten we wel erbij stilstaan, hoe we met klimmende verbazing de rijkdom van het Oude Testament zagen en er liefde voor opvatten en dus zelf gingen studeren. We slaan weer op zijn Canoniek-dictaten en zien reeds in de eerste zinnen, dat hij uitging van „het bewuste geloofsstandpunt“ en zich daarvoor niet schaamde. En aan hem, die reeds daarin van God zo veel ontvangen had, werd — naar we geloven — mee om deze geloofshouding zo oneindig veel gegeven. Werd het gegeven in slechts zes jaar tijd de kernkwesties te raken, de sleutels voor het verstaan van veel, wat tot nu toe duister was, te vinden en bovendien de ongelovige critiek in het hart te raken.

ring? Omdat zijn hart daarin de goedkeuring wilde horen.

Laat men toch voorzichtig zijn met te zeggen: „In dit smartelijk gebeuren is openbaar de toorn Gods over ons“, of iets dergelijks.

Wat weten wij er ten slotte van, wat van dit sterven het gevolg zal zijn, waartoe het moet dienen?

Dit alleen staat vast: zowel door het zoete als door het zure, dat Hij in ons leven brengt, wil Hij ons leren Hem te vrezen, teder te wandelen; van alle zonde afstand te doen; in één woord: „ons te bekeren.“

Wanneer ieder persoonlijk dat doet, komt het goed. Dan rijpt de vrucht in ons leven, in het leven van de Theologische Hogeschool, in het leven van de Kerken, de vrucht, die de Hemelse Landman op het oog heeft.

Dat wij maar loslaten, wat de Here ons ontnemt. De genade daartoe geve de Here aan de weduwe en de kinderen van onze overleden broeder.

Loslaten, wat Hij wegneemt, al doet dat nog zo'n pijn. De genade daartoe geve God aan Zijn kerken.

En voorts:

Dat Israël op de Heer vertrouw,
Zijn hoop op Gods ontferming bouw,
En stil berust in Zijn beleid,
Van nu tot in all' eeuwigheid.

D. v. D.

Alleen maar, waar voor hem de sluier werd opgelicht, daar was nog zoveel tijd nodig voor de uitbouw, de volledige ontwikkeling en ontplooiing.

Bij de aanvaarding van zijn ambt op 29 Januari 1946, zei hij tot de studenten: „Van mijn kant beloof ik graag U het beste te zullen geven wat ik bieden kan. Misschien zit er toch ook een klein voordeel in, dat deze kathedra bezet wordt door iemand, die van Oudtestamentische theologie maar heel weinig weet, doch die van de moeilijkheid van het preken over het Oude Testament vrijwel alles weet. Ik vlei me met de hoop, dat dit laatste aan uw praktische vorming ten goede zal komen.“ En niet alleen heeft hij, die er ondanks zijn woorden, al heel wat van wist, zich geheel ingewerkt in de Oudtestamentische theologie en die verder geholpen, maar dit is voor ons vooral duidelijk geworden: die moeilijkheden bij het preken heeft hij nooit uit het oog verloren. Wie van ons kent niet zijn stereotype vraag: „Hoe zoudt u daarover preken?“ En dan, na ons zwijgen of stuntelige antwoord, zijn prachtige ontvouwingen van zo eminente homiletische waarde. En wat heeft hij het zelf nodig gehad om de rijkdom van de Schrift voor onze tijd te zien. Hij, die zo gevoelig en kwetsbaar was heeft zo zeer geleden onder de smaad, hem, in zijn strijd voor de Kerk, aangedaan in de tijd van de vrijmaking. Zijn laatste Schooldagrede besloot hij met de woorden: „Het zou een zegen zijn, als deze reformatie nu eens de laatste mocht zijn, omdat ze bewaard werd tot de dag van Christus' wederkomst!“

En toen hij in 1949 de pen weer moest opnemen om in eigen kring te strijden, motiveerde hij zijn lang zwijgen als volgt: „En vooral: ik zag op tegen de verdrietelijkheid van een polemiek. Het maakt je zo moe, en onze mensen worden ook moe.“

De strijd van en na de Vrijmaking greep Professor Holwerda zo aan. Maar in datzelfde jaar 1949 schreef hij, zijn troost puttend uit de Schriften, voor zichzelf, voor u en voor ons, naar aanleiding van 2 Samuël 23:1-7: „Daarom zeg ik met David, nu alles wankelt en alles ons ontvalt: Daar is een testament, wel verordineerd en wel bewaard. Het heil komt en alle welbehagen ook. Alles wat me verlost en alles wat me verheugt. Hij zal het doen uitspreken. De nacht valt, maar we vragen geen wachter meer: Wat is er van de nacht? Want het is me verzekerd: De morgen gaat komen, de ochtend zonder wolken en de zon op het prille groen.“

„De Reformatie“ moet wederom verschijnen met een „rouwnummer“, een uitgave met een zwarte rand als teken, dat wij niet maar treuren in kleine kring, maar in de gehele familiekring-naar-de-geest, om het verlies van één onzer, die voor deze ganse familie van grote betekenis was, en er een grote plaats innam, niet maar veroverd in de begeerte om de eerste te zijn, maar gekregen naar verkiezing, naar het welbehagen van Hem, Die Zelf de plaatsen schikt in Zijn familie-kring, en dat zó doet, dat de eersten aller dienaar zijn. En ditmaal zal het moeten worden een rouw-nummer om Prof. B. Holwerda te gedenken, en iets te schrijven over die plaats, welke de Here hem toegedacht had in ons midden. En mij is gevraagd om ook over hem te schrijven, met wie ik naar Gods voorzienig bestel heb mogen verkeren, dagelijks heb mogen omgaan, als collega, als vriend, en als wapenbroeder in de moeilijkste, maar ook schoonste jaren van ons leven, toen wij beide predikant in Amersfoort waren, jaren van geestelijke diepgang, en van een samengaan in lief en leed om werkelijk dienaren van Christus te zijn. Ik heb, om het zó uit te drukken, naast hem mogen zitten in de familiekring, en wel in de jaren 1942-1946. Hoe heb ik in die jaren 's Heren providentie leren danken, dat Hij mijn weg naar Amersfoort had geleid, om in de toen opkomende storm zulk een wapenbroeder mij te geven tot hulp en steun, mij, die altijd te worstelen had met een zwakke gezondheid, en die, naar de mens gesproken, nooit alleen had kunnen staan, om de storm te overleven. De Here had reeds in al mijn nood voorzien, toen Hij mij deze broeder gaf als wapenbroeder.

En mij zettende, en daarbij mijn persoonlijke droefheid over het verlies van deze trouwe wapenbroeder bedwingende, denk ik aan het motto van de oude-jaarsoverdenking, welke Prof. Schilder schreef in „De Reformatie“ van 31 December 1949, aan het motto: „Een familie in neergang en de familie in opgang“. En even komt de gedachte op: schrijven wij vandaag over een familie in neergang, of over een familie in opgang? Naar de mens gesproken, dat is, naar wat wij zien, schijnt het wel te zijn over een familie in neergang. 29 Maart 1948 een rouwnummer voor een „in memoriam Prof. Dr. S. Greijdanus“, 29 Maart 1952 voor een „in memoriam Prof. Dr. K. Schilder“. En als „De Reformatie“ deze week verschijnt, een „in memoriam Prof. B. Holwerda“. En een andere gedachte dringt zich op. Zal dat zo door-

Zo was onze Professor Holwerda, ook op college. Geen dorre, abstracte wetenschap, maar in zijn wetenschappelijke arbeid worstelend met zijn God, die de God is van het leven.

Wie herinnert zich niet het aangrijpende Exegese-college over de eerste verzen van Deuteronomium 14, na het sterven van zijn dochtertje! En tenslotte, na breedvoerige exegese van heel dit hoofdstuk de samenvatting: „De gedachtenang is dan dus, dat de Israëlieten als kinderen Gods zich altijd bewust moeten zijn, dat ze principieel van de dood verlost zijn, hetzij die reeds in hun leven kwam in het verleden, vers 1 en 2, hetzij in het heden hun dagelijks omgevend, vers 3 tot 21a, hetzij in de toekomst dreigend, vers 21b tot 29. Wanneer we, afsluitend, de vraag stellen, welk gebod dit alles beheerst, zal het antwoord moeten luiden: het derde gebod, Jahwèh betekent: verlossing, levensdoorbraak, en s'jaw is alles wat der ijdelheid onderworpen is, behoort tot het rijk des doods.“

Zo kenden en gedenken we onze Professor Holwerda, een mens van gelijke beweging als wij. Beveelt met zonden. Geen abstracte zonden, gedachteningen, die we allen van onszelf zo graag belijden, maar concrete, aanwijsbare zonden. Maar groot, omdat hij ons de rijkdom der Schriften opende, die hij zelf zo nodig had.

Wie zegt daar, dat hij geen tijd heeft gehad om zich voor te bereiden op de dood? Laat die lezen zijn Paasartikel in „De Reformatie“ van 12 April. Het eindigt bijna juichend: „Ik heb het nu begrepen, geloof ik. Het moment komt, waarop mijn tong niet meer spreken zal, en ik niet eens meer zeggen kan: Mijn God. Maar op dat ogenblik zal Hij zich voor mij niet schamen, en mijn naam belijden voor Zijn heilige engelen: Daar ligt Mijn kind!“ Onze Professor Holwerda, gestorven, wel bereid, gestorven op Koninginnedag, begraven op de nationale feestdag, wachtend op de bruiloft des Lams, tezamen met de geloofshelden uit Hebrëen 11: Gideon, Barak, Simson en Jefta, die hij de laatste tijd op college Seminarie behandeld heeft, sprekend over de heilshistorie in het boek Richteren; opgenomen in de getuigengalerij, in Hebr. 12:1 genoemd: „Daarom dan, laten ook wij, nu wij zulk een grote wolk van getuigen rondom ons hebben, afleggen alle last en de zonde, die ons zo licht in de weg staat, en met volharding de wedloop lopen, die voor ons ligt.“

W. VIS,

praetor van het studentencorps
„Fides Quadrat Intellectum“.

DOMINÉ HOLWERDA

gaan, o Here, onze God? Gaat Gij ons nu beroven van Uw eigen instrumenten. Die Gij Zelf gesmeed hebt, en Die Gij Zelf gesteld hebt in de familiekring om voor ons te zijn „gelijk de pijlen in de hand eens helds“? Want Gij hebt ze ons toch gegeven, zodat wij als familie-naar-de-Geest welgelukzalig mochten geprezen worden, gelijk die man in psalm 127, voor wie de zonen der jeugd zijn gelijk de pijlen in zijn pijlkoker, om er mee ten strijde uit te trekken, en er mee te kunnen spreken met de vijanden in de poort, die de familie-kring belagen? Maar wij mogen het niet eens denken, een familie in neergang, zelfs niet onder de verpletterende slagen, die ons treffen, en ons allen doen treuren. Want op hetzelfde moment vergeten wij Hem, onze Here Jezus Christus, Die van de familiekring altijd, ook al schijnt zij soms tot niet gekomen te zijn, is de Broeder-Goel en de Broeder-Verlosser, Immanuël, God-met-ons. En Hij compareert altijd in Zijn familie-kring als de Opstanding en het Leven. Neen, het is een familie in opgang, ook al vermenigvuldigen zich de memoriae, en daarmee onze smarten. En dat zal niemand mogen vergeten, ook niet als hij schrijven gaat over Prof. Holwerda. Want hoe smartelijk zijn heengaan voor ons ook is, en hoe eenzaam het ook rondom ons wordt, vooral voor de generatie, welke met Prof. Schilder en Prof. Holwerda is groot geworden, deze familie in opgang reikt immers van de aarde naar de hemel? Wij kunnen wel niet in de hemel zien, en de tijdelijke dood scheidt nog de familie-leden en o n d e r s c h e i d t z e n o g a l s l e d e n, die op de aarde, en in de hemel zijn, maar de familie-kring zelf is één, en heeft zijn plaats op aarde en in de hemel. Prof. Holwerda zit nu aan met Abraham, Izak en Jacob. En hij behoeft niet meer naar het kerkhof te gaan, om te zien „de graven van Hoekstra, Honig, Dam, Greijdanus, Schilder, Zusje“, en van de velen „wier naam hij hier niet kende“ (zie zijn paasartikel in „De Reformatie“ van 12 April l.l.), maar hij mag nu zien van aangezicht tot aangezicht de ganse familie-kring voor zover die met Christus in de hemel is. En daar komen wij immers ook, zo wij eenzelfde dierbaar geloof deelachtig zijn, dat ons met Christus verbindt. Die de opstanding en het leven is! En dat schone feit, dat wonder van de God aller genade, dat bepaalt nu ook het schrijven over Prof. Holwerda. En wel in deze zin, dat wij over hem moeten schrijven als over een, die ook verwaardigd is om aan te zitten aan de bruiloft des Lams, na de goede

strijd gest
behouden.
vlees, man
reeds het
leven in d
eeuwigheid
g i s t e r
h e d e n
e e u w i
Hij is AL
wel voor
Here onze
morian“
des leven
naamd te
maar der
opstanding
s c h r i j v
Prof. Hol
lezen als
de ere Go
levenden v
en naar d

Ik schre
toch wil
Want dat
gemeente
als wij de
ker in h
ken heeft
het Woore
's Heren
gers haar
waaraan z
gers gesto
ping vers
En hij wa
De Here h
dat uitblo
hij formul
pe proble
risma ont
de schatte
te geven
gende rijk
een grote
dienaar c
Gods, voo
waken ov
te hoeden
heeft de
vonden in
was, een
loop en h
fungeerde
die met v
opdat de
Alleen wi
zien, en d
hart he
hij gegaa
in de doe
intellectue
vreugde
kwesties
stelde, on
delijk te
eens, dat
was om
zien“ had
zelf corri
tellectuele
de over v
dat bleek
geen man
maar de
sprak, da
tot onder
ven“, wat
Ds Holwe
dat de ge
licht was
preek. V
tisering v
tot z, m
einde. H
diking“ i
het schen
wars van
preekte v
den, en C
de grote
dreef. D
Gods een
verplicht
Schriften,
de verban
al de wo
het verst
een stich
Gods tot
de zielen
spreken,
tegelijk,
de geme
en bekeri